

Rukopis archiváře Jana Königa „Soupis pomístních jmen pro město Beroun“ z archivu Muzea Českého krasu v Berouně (Arch H13)

The registration of field-names for the town of Beroun

Petr Kmínek

0. Abstract

The printed older work by Jan König, the former archivist from the District Museum in Beroun, is not a list of streets as it might seem. It is the registration of field-name terminology in the rural area of Beroun land-registry. In comparison with streets it is just the field-name terminology in the open country that is endangered value all the time because of forgetting. And that is why this work is an indisputable contribution to the present emphasized conservation of cultural heritage. There is a map supplement as an inevitable accompaniment to the article.

1. Úvod (Petr Kmínek)

Níže otištěná starší práce archiváře Jana Königa není soupisem ulic, jak by se dle názvu zdálo. Je spíše soupisem pomístního názvosloví v rozsáhlém extravilánu katastru Beroun. Pochází z konce šedesátých let 20. století, kurzívou je pak připojena poznámka, pokud došlo od té doby k nějaké změně.

Práce a její místo se vydělily z jednoty života někdejšího hospodáře a krajina přestala být domovem. Je jen výrobním prostorem a když je padla, tak vzdáleností mezi prací a hospodou nebo ložnicí. Pro nás ostatní je pak prostorem mezi body A a B našeho zájmu, a tedy překážkou k překonání (Ivan Dejmál).

Pomístní názvosloví je specifickým kulturním dědictvím, které je ohroženo mnohde více než hmotné památky. Mechanizací exploatace krajiny nebo již prostým celospolečenským trendem vzhledem k cizím světům a médiím ubývá v krajině pěšky se pohybujících lidí. Zachování pomístního názvosloví pak neleží tak ani na bedrech kartografů, jako spíše na těch, kteří názvů ještě užívají - lesníků a zemědělců. Ti ale část tohoto dědictví nosí jen v hlavě a předávají ústně. Pro bezprostřední okolí Berouna se našťastí této úlohy chopil archivář Jan König v rámci své práce v někdejší Okresním muzeu v Berouně.

2. Soupis pomístních jmen pro město Beroun (Jan König)

Pro soupis pomístních jmen pro město Beroun vzata za základ "Kronika aneb úplné a obšírné popsání všech památek královského krajského města Berouna", sepsaná Josefem Antonínem Seydlem děkanem tohotéž královského města 1828 (V soupisu citována "Seydl").

Rukopis kroniky je uložen v rukopisném oddělení knihovny Národního muzea. Autor kroniky děkan J.A. Seydl narodil se v Berouně r. 1775. V letech 1799 až 1806 byl kaplanem a v letech 1813 až 1837 děkanem v Berouně, kde r. 1837 zemřel. Znal tedy Beroun velmi dobře a v kronice na fol. 11 až 20 pod názvem "Hory, kopce s lesy a porostlinami" popsal všechna pomístní jména. To byl stav v r. 1828.

Pro stáří názvů vzaty doklady z nejstarších gruntovních knih Liber contractum I. 1483 až 1548 případně Liber contractum II. 1548 až 1571. (V soupisu citovány "Lib. I. nebo Lib. II."). Obě knihy jsou uloženy v městském archivu v Berouně.

Výklad některých názvů je patrný z citovaných zápisů děkana Seydla u některých nebylo možno výklad zjistit ani jsem o jejich vzniku neslyšel.

Stáří názvů je patrné z tohoto: kde jsou uvedeny doklady z gruntovních knih je to vždy 16. stol., u ostatních pak poněkud počátek 19. stol.

Mnoho názvů znám od svého mládí (je mi 70 let) i z vypravování a hlavně pak ze studia archivních pramenů, neb již delší dobu se zabývám historií města Berouna.

Pomístní jména jsou zakreslena v mapě, kterou jsem obdržel od Městského národního výboru v Berouně.

V nové podobě je mapa přílohou této statě.

Pomístní jména na katastru Berouna

1. DĚD - zalesněná hora s rozhlednou. Seydl fol. 15: Tento tu nejvyšší vrch Děd má naproti sobě nad Hostomicemi horu Babu a vedle sebe jako dvě dcery Děvulky. Odtud jest v jasný den radostný na vše strany výhled.

Doklady: Lib. I. fol. R 5, R 14, Y 9 pod vrchem řečeným Dědem, Lib. II. fol. D 9, H 6 na Dědu. Název Děd, Na Dědu užívá se dosud.

2. ŘIČEJE - zalesněná rokle s potůčkem. Seydl fol. 15: jest to rozlehlý kout pod Průhonem mezi Dědem a Děvulkou.

Doklady: Lib. I. fol. R 17 v Řičích vedle obecních lesů. Lib. II. fol. E 13, 16, J 3, K 10 v Řičejí. Název snad od řičeti, dělati rámus (potůček se hrnul dolů). Název dnes málo známý, jen staří pamětníci ho užívají.

3. DĚVULKY zalesněné kopce. Seydl fol. 16: Děvulky neb na Děvulkách slove ta rozlehlá stráž z Řičejů až ke Kodrtce, kdež mívají dole při patě vždy dva a dva, třebas i čtyři dohromady vystavený lis v němž vinné hrozny presovali. Nyní veškeré této strání říkají Na vinicích nebo Pod vinicemi, ač tu místo někdejších vinohradů dole toliko štěpnice a kopaniny jsou, k chocholám ale dubové porosty.....název Děvulky zcela vůbec v zapomenutí přišel já se nutkám takový znovu v užívání uvést. Děv, děvka, děvula, děvulka tak v 13. stol. odvozovali. Viz Dobrovský: Geschichte d. Bohm. Sprache. Prag 1818 str. 99. Nyní ale odvozuji takto: děv, dívka, děvka, děvčeka, divá, divoká. Z čehož vidět, že tyto dvě hory Děvulky po staročesku významněvají.

Doklady: Lib. I., fol. R 2, Lib. II. fol. A 3, 9, 10 na Děvulkách. Název dnes zcela zapomenut.

4. NA PRŮHONĚ - náhorní rovina - lesní cesta. V starých dobách honíván tudý dobytek na lesní pastvu. Seydl fol. 15: Tak slove ouzká rovina nad Děvulkami od Dědu až k Studánce u Boží vody. Doklady: Lib. I. fol. Q 29, Y 29 vedle Průhonu. Lib. I. fol. T 30 a Lib. II. K 11 podle Průhonu. Název se užívá dodnes.

5. NA KODRTCE - pole na svahu. Seydl fol. 16: r. 1679 - 1680 říkali tu též pod Kodrzkou čili Kodřkou. Doklady: V Lib. I. a II. nejsou. Název dnes skoro zapomenut.

6. U STUDÁNKY - U Kapličky dříve též u Boží vody. Malá rovinka se studánkou. R. 1724 dal zde děkan Jiří Fr. Procházka de Lauro nad studánkou postaviti okrouhlou kapličku a nazval to místo "horou Kalvarií", tento název se neujal a obecně zde říkali "u Boží vody" nebo "U Studánky". R. 1893 postavena zde nová kaple dle návrhu arch. Jana Mockera. Seydl fol. 15: Studánka u Boží vody, kdež jsou krom kaple P. Marie dvě chalupy s dědinami. Název U Studánky nebo U Kapličky se užívá dosud.

7. POD STUDÁNKOU - stráž, dříve pole dnes zastavěno rodinnými domky. Seydl fol. 16: tak se říká strání od Kodrtky až k cestě z města do Brdatic neb na Pták. Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Dnes nazývána tak jedna ulice v těchto místech.

8. KOZÍ STRÁŇ - zalesněná stráž. Seydl fol. 16: tak slove stráž pod Studánkou k východu, táhnouc se až k Prdateckému dvoru a slove tak snad, že se tu kozy, dokud se ještě hojně držeti směly na hloži a křoví pásaly. Doklady v Lib. I. a II. nejsou. V 19. stol. stráž zalesněna a koupil ji držitel jedné chalupy u Studánky jménem Vrbský a stráž nazývána Vrbských stráž. I dnes ještě se tento název užívá.

9. BRDATKA - dříve Prdatka - Brdatecké údolí dnes Talichovo údolí. Zalesněné údolí, kterým vede silnice z Berouna na Zdejinu. Seydl fol. 18: dle potůčku po paloucích utěšená dolina Prdatka, někteří chtějí říci Pardatka, vlevo i vpravo ourodnými štěpnicemi porostlá až do pustin Petrovic. Polední straně všech těch vrchů bývaly jsou kdys ourodnými vinohrady vzdělány, kde nyní povějš porostliny a níže k patám štěpnicemi najdeš.

Doklady: Lib. I. fol. J 29, T 25, Lib. II. fol. A 1, 2, 4 v Prdatce. Údolím vede potůček a vodě v něm tekoucí říkali "prdlavka". Název Brdatka - Brdatecké údolí užíván dosud v roce 1952 unesl se MěstNV na přejmenování na "Talichovo údolí". Zde ve své vile zemřel r. 1961 národní umělec Václav Talich.

10. PETROVICE - někdy ves u Berouna. V údolí Brdateckém stávala víska Petrovice z níž zbyla jedna větší usedlost - dnes hájenka. Někdejší víska Petrovice r. 1547 byla městu od krále Ferdinanda z pokuty za odboj odňata,

Muzeum Českého krasu, Husovo náměstí 87, 266 01 Beroun,

e-mail: petr.kminek@c-box.cz

Čes. kras (Beroun), 28 (2002), 42-45, 1 obr.

ISSN 1211-1643

ISBN 80-902098-6-6

ale brzy navracena v té době byla již pustina. DZ 14 FOL. H 1 "pustin který slovou Petrovice se vším jich příslušenstvím".

Doklady: Lib. I. fol. L 25, R 24, Z 1 na Petrovicích. Lib. II. fol. E 16 pan purkmistr a páni koupili jsou grunty Petrovice od Jana Kútovic r. 1552. Název dnes zcela zapomenut.

11. DRÁBOV - les - dříve kus lesa později lesní revír. R. 1615 patřil ten kus lesa Vítu Drábovi po něm pojmenován. Seydl fol. 18 tento západopůlnocní okrsek nazývá se Drábovským hájemstvím. Název Drábov - Na Drábově užívá se pro celé poleší.

12. VE CHVOJINÁCH - les. Seydl fol. 18: hned za Říčejem pod samým průho-nem k půlnoci nad Bečkovými dolíky teď Ve Chvojinách říkají. Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Ve chvojinách znamená les jehličnatý. Název užívají jen lesníci.

13. BEČKOVY DOLÍKY - lesní stráž. Od hájenky v Brdatkách k Dědu Pod chvo-jinami. Název vznikl v 18. stol po majiteli Bečkovi. Název užívají jen lesníci.

14. V JAMÁCH - dříve Šachty někdy ves u Berouna. Seydl fol. 18 Šachty čili V Jamách. Zde dobývali kdysi silně železnou rudu nepochybně od té doby jak Hes r. 77 v Nižbuře železo dělati počal (Hájek fol. 29) neb jest tu položení celé plně zasutých jam, šachet.

Doklady: Lib. I. R 18, S 12, U 19 v Šachtách. Dnes les. Název se užívá dosud.

15. LUŽÁNKY - Lužníky samota, někdy ves u Berouna. Seydl fol. 18 krom lesa jest tu též louka a nad ní pšeničné pole.

Doklady: Lib. I. fol. F 1, T 16 Lužníky. DZ 14, H 1: Pustotin, který slovou Lužníky. Dnes statek na samotě s polnostmi se nazývá V Lužánkách nebo také u Krausů.

16. PĚNÍK - zalesněný vrch. Seydl fol. 17 o toto porostlé přívrší proti Plešivci Svato-Jánský klášter jakožto držitel Ptáckého dvora s Berounskými dlouho se soudil, ale r. 1746 bylo od Gubernium Berounu přisouzeno až dosud přinále-ží.

Doklady: v Lib. I. a II. nejsou. Název se užívá dosud. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

17. ŽEMLIČKOVA STRÁŇ - les. Seydl fol. 17 pod Pěním k polednímu Žemličkova stráž.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název užívají jen lesníci. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

18. V PRESU - též V Kalu - les. Seydl fol. 17 Pod Pěním v Prdatkách slove též V Kalu i V Presu, že tu stávala vinná presovna.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název užívají jen lesníci.

19. PÁNUV SÁDEK - les. Seydl fol. 18 Pánův čili Pánkův sádek pod Zdejcinskou skálou v Prdatkách (snad je tolik co zahrádka kde se sází následovně sádek, zahrádka). Je-li Pánek příjmení, jakož k víře podobno čili malý pán, kdo uhád-ne?

Doklady v Li. I. a II. nejsou. Název užívají jen lesníci.

20. HROMOTLUKY - zalesněná stráž. Seydl fol. 16 jest les v stráni za Ptákem. O tom se povídá, že jednou kohosi, an ten dvůr Pták koupiti chtěl a ohledaje ho uslyšel, že ten les Hromotluky slove tak svým názvem poděsil, že koupě nechal říka: Ach tuť musí as přechoho hrom bít i nechci tu sídlem býti.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název užívají jen lesníci. *Přesná lokalizace k roku 2002 upadla v zapomnění, přestože je název obsažen v dosud tra-dované místní pověsti.*

21. OSTRÝ přední a zadní - též Vostrý. Dva zalesněné vrchy dříve zde byly vini-ce, štěpnice a chmelnice. Seydl fol. 16 Dva špičaté vrchy za sebou pod jihžto východní strání nad řekou dvůr Pták. Doklady: Lib. I. L 24, M 9 na Vostrém. Název Přední a Zadní Ostrý se užívá dosud.

22. PTÁK - dvůr s polnostmi a lesem. Seydl fol. 16 dvůr Pták též Ptáci, Záptačí kdysi i Bílý pravený s hezkou residencí pod No. 1 Sv Janu připsaný. Doklady: Lib. I. fol. X 10 Lib. II. C 3, O 6 Záptačí, fol. S 20 Za Ptákem. DZ 14, H 1: dvoru který slove Záptačí

Název odvozuje J. Vávra v knize: Paměti Král. města Berouna str. 182, že na louce u dvora konaly se v letech 1508-1518 slavnosti měšťanů "střelení ptáka". Slavnosti tyto popisuje Svátek v knize Obrazy z kulturních dějin českých díl I., str. 301. Název Pták a Na Ptáku se užívá dosud.

23. PTAČÍ - čili Ptácká skála. Vrch. Seydl fol. 16 skála nad samou řekou Berouňkou zrovna proti vrchu za vodou, kdež berounského kriminálu šibenice stávala.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Později nazýváme Černý vršek. Dnes zastaven rodinnými domky a pouze jedna ulice až na vrcholku nazývá "Na Ptáci skále".

24. PLEŠIVEC - hora částečně zalesněná, částečně lom. Seydl fol. 19 rozlehlý lesnatý vrch, slove tak, že sem tam pleše plné zkotáleného kamení, kde stro-moví neroste. A nad řekou jest tu přenáranný lom kamene, soudí se, že se tu kámen na stavění Berouna lámá a na vorech po řece dolů svázel když se město s ohradou znovu stavělo.

Doklady: Lib. I. fol. N 12, 13, Lib. II. fol. E 14 pod Plešivcem u Plešivce. DZ 14 H 1 s lesem který slove Plešivec. Název užívá se dosud.

25. V PÁŇVI - rokle. Seydl fol. 19 jest rozlehlá rokle potůčkem Lhoteckým pro-tržená pod Plešivcem nad samou Hýskovskou cestou proti poledni.

Doklady: Lib. I. fol. I 1, O 24, Lib. II. fol. A 11 v Pánvi. Název se užívá dosud.

26. TOČNÍK - kus lesa. Seydl fol. 19 za ní (Pánvi) kus lesa.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název dnes málo známý.

27. NA KOBYLE - kus lesa. Seydl fol. 19 les nejvyš k Železně.

Doklady Lib. I. a II. nejsou. Název dnes užívají jen lesníci. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

28. ŠÍPOVA ROKLE - kus lesa. Seydl fol. 19 čili lesní strouha slove Šípova od Jakuba Šípy an tu ještě 1531 v Pánvi na strání nad potůčkem své dědiny měl. V této rokli vejš nahoře z obojí strany potůčku jest množství pěkného čistého zlatého písku odkud ho kdys k stavění do města vozívali, škoda že jest tak dale-ko.

Doklady: Lib. I. fol. X 16 kus lesa vedle Kuby ŠípoVIC a Lib. II. fol. A 3 loučku s lesem od Kuby ŠípoVIC. Název dnes užívají jen lesníci.

29. NA SKALÁCH - dnes Na skalce kus lesa. Seydl fol. 20 na půlnoci od Hýskovské cesty nad ŠípoVIC roklí i nad roklí Ptáckého rybníčku vystupují lesnaté hory, že tu z někdejší vysoké skály mnoho velikých kamenů co skalek rozházených leží.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Dnešní název Na skalce užívá se dosud.

30. V HLINÁCH - v Luhách kus lesa. Seydl fol. 20 luhy řečené v Hlinách blíž Lhotky dobývají odedávna berounští hrnčíři v jamách bílou hlinu, jako kdys na městské hoře, na své hrncené nádoby a mohli by ji tu tím hojněji mít, kdyby na odpad vody, jenž se tu všude prýští a proto tu v Luhách říkají, něco vynalo-žili, ale tak ji jen pro svrch rejpaří.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název se užívá dosud.

31. CHVOJINY - Koží hřbet les. Seydl fol. 20 Chvojiny, Koží hřbet obdlouhlý nad roklí.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název užívají jen lesníci. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

32. SKLENÁŘKA - les. Seydl fol. 20: pod roklí Chvojiny Sklenářka chocholatá.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název úplně zapomenut.

33. NA VESELÉ - statek na samotě. Seydl fol. 20: zde býval dvůr ale již 1561 pustý, nyní pouhý les.

Doklady: DZ 14 H 1, dvoru pustého, který slove Veselý s porostlinami. Dnes jest zde statek s polnostmi a na budově deska rodiště Karly Machové, socialistické redaktorky. Název se užívá dosud.

34. KOZINEC - zaniklá tvrz. Vrch severně od dvora Veselý uvádí se zaniklá tvrz a rovněž zaniklá ves neznámého jména.

Vávra: Paměti král. města Berouna str. 30. Sedláček: Hrad a zámky díl VI. str. 92 Více není známo. Název dnes málo známý.

35. ŠOUŠOVIC LES - les. Seydl fol. 20: Šoušovic les.

Doklady v Lib. I. a II. žádné. Název podle majitele Šouši. Název užívají jen les-níci. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

36. NA ŠIBENCI - Šibenec - vrch. Seydl fol. 20: Ten vrch na němž rovina obláz-kem hojně oplývá slove Šibenice čili za Šibernou i ve Spravedlnosti, proto, že tu nahoře od průhonu vlevo as sto kročejů na samém kraji stála šibenice, jenž byla kulatá zděná s dveřmi v zemi nad jejížto ohradou strmily tři pilíře stej-

ně od sebe odděleny, zrovna jakobys štoudev s jejími 3 nohama vzhůru postavil. R. 1784 byla nejvyšším nařízením jako jinde zbořena a uklizena. Hned po ní ve stráni k městu jest až dosavad viděti pěkně dokola urovnaný trávníkem poplnutý plácek toť stínadlo, kde stínali a kolem lámali lotry.
Doklady Lib. I. fol. P 40 od vrchu Šibeničnického, fol. Q 28 za Šibenicí, fol. R 35 na vrchu Šibeničnickém. Lib. II. fol. C 7, G 8, L 1, Q 18 za Šibenicí. Název se užívá dosud.

37. ŠTEMBERKOVSKÁ STRAŇ - straň. Seydl fol. 20: až do ouzlabiny Vrážské pod silnicí Pražskou.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název podle majitele Štemberka. Název užívají jen lesníci. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

38. V ZABITÝM - Pod Zabitou - lesní kopec. Seydl fol. 11: od silnice k polední straně podle Vrážského kopce.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název podle toho, že zde byli přepadávání povozníci i chodci na cestě do Prahy. Název V Zabitým se užívá dosud.

39. SUCHÁ LUKA - louky. Seydl fol. 11: přes Suchou louku.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název se užívá dosud.

40. HERYNKY - pole a les. Seydl fol. 19: Přední a Zadní Herynky tak slovou od Jana Herynka, an tu ještě 1539 měl louku, pole, vinici, lesy a vrchy.

Doklady Lib. I. fol. M 2, Q 1, 33 Na Heryncích. Fol. T 21 dědictví, kteréž Herynkovské slove. Lib. II. fol. G 16, K 12 jdouc Na Herynky. DZ 14 H 1 dvoru, který sluje Herinky s dědinami, lukami, lesy i se vším příslušenstvím. Název se užívá dosud.

41. NA MOSTNICTVU - pole. Seydl fol. 19: Na Mostnictvu slovou straně proti dvoru obecnímu.

Doklady: Lib. II. fol. 10 vinička ležící Na Mostnictvu. Obecní pozemky, jichž výnos byl chován pro potřebu opravy mostu. (Vávra: Paměti král. města Berouna str. 120). Název úplně zapomenut.

42. KLABALK - Seydl fol. 12 Klabalka přední a zadní obě hřebenate. (Klabalka tu v ouvalu na palouku též slove pramenitá studánka, jejíž voda se roklí až k Ovčínu ubírá, od níž as sto kroků přes pěšinu Sv. Jánskou k polední v stráni jest v dědině Berounské dobrý kámen vápený vukol, jenom kdyby se skála lépe otevřela, byloť tu na zkoušku již prospěšně lámáno.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název Klabalka se užívá jen pro potůček.

43. DEVĚSIL - les. Seydl fol. 13: hřeben lesem porostlý jdoucím k Sv. Janu pěšinou vpravo ležící než se k studánce Klabalce přijde, pod ním dole k Ovčínu se nalézá přes dvacet pustých šacht železných.

Doklady v Lib. I. a II. žádné. Vznik názvu není znám. Název zcela zapomenut.

44. NA OVČÍNĚ - bývalá samota /ovčín/ patřící k obecnímu dvoru později statek dnes patřící Státnímu statku.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název se užívá dosud.

45. OŘEK - Vořek skála. Seydl fol. 13: Homole pod ovčínem Ořek nad vřídlem hojné vody v haltyři, první jako nárožní skála proti Ratince, kde se dobrý modrý kámen k stavění láme, jehož r. 1817 i k stavění silnice od Závodí ku Vráží tu lámalo prachem Oř jest tolik co bojovný kůň, následovně ořek tolik co koník. Toto položení zde sloulo ještě 1512 za Ořkem, nyní ale zhola "pod Skalou". Též se psávalo "Za Záořkem, ze Záořčí, od za Ořkem, od Záořčí 1514. Doklady: Lib. I. K 3, O 14 za Ořkem, fol. S 34, T 31, U 16 za Vořkem. Název zcela zapomenut. *K roku 2002 je přece jen ještě znám.*

46. KOZÍ - čili Ovčí i Černá skála - skála. Seydl fol. 13: Z této břidlicovité skály, obzvláštně trochu dále v roklí vedoucí k Lištici vyvalují se ze stráně nad potůčkem pěkně kulaté co na soustruhu vytočené tvrdé pecky kamenné větší, menší. Takových jsme odtud 1814 několik na děkanství své pro okrasu i na pilíře k posazení u zahrady přivezli. U několika pekařů v Berouně ležejí takové venku před krámem, aby nemohl-li by malý kupec na krám dosáhnouti, sobě na takovou kouli vystoupil.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Dnes název málo užívaný.

47. LIŠTICE - dříve Nižtice - osada. Seydl fol. 13: Na Lištici, kdys na Nižtici, vlastně by se snad mělo psáti pod Nižtici, že leží níže, opět skála z modrého mramoru, ne k polerování, ale na stavění, na dlaždice, koryta, futra, kvádry etc. jakýmiž odtud Jezuitská ulice v Praze podle domů od mostu položena. Tu skálu má obyčejně tetínský kameník najmutou.

Doklady: Lib. I., fol. L 21. P 15 na Nižtici fol. Y 12 v Nižtici. Název Lištice užívá se dodnes pro osadu patřící k Berounu.

48. ŽELEZNÉ HORY - návrší. Seydl fol. 13: Proto, že tu před časy dobývali železnou rudu jak jest to tu z pustých as 30 šachet ještě patrně viděti. Dle městských knih od r. 1542 sloulo to místo tu za Ořkem na Nižtici nad lomem modrého mramoru Na horách železných.

Doklady: Lib. I., fol. T 31 a U 16 za Vořkem podle hor Železných. Název skoro zapomenut.

49. ŽIDOVSKÁ ROKLE - rokle. Seydl fol. 13: ta pomezí rokle od Hostímské cesty se svým potůčkem k Berounce se táhnouc slove Židovská rokle.

Doklady: v Lib. I. a II. nejsou. Název užívá se dosud.

50. V KOZLE - straň. Seydl fol. 13: tu nad samou řekou Berouňkou po vodě vůbec v Kozle.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název užívá se dosud.

51. RATINKA - Přední a zadní - pole. Seydl fol. 14: Na polední straně se táhne od Berounky nad Podolem přední Ratinka. (Tady v Tetínské končině nad brodem přes Berouňku proti Železným horám zlitě skály prýští se mocné vřídlo křišťálové a chutné vody a slove Crkavka.) Po svých stránách listím porostlá, dobrým modrým mramorem k stavění oplývající.

Doklady: Lib. I. H 7, M 20 a Lib. II. E 4, L 1, 13, 16 na Ratince nebo v Ratince. Název se užívá dosud.

52. ŠAFRÁNKA - pole. Seydl fol. 14: vedle Ratinky. Doklady: Lib. I, H 7 u Ratinky vedle Šafrance farářské. Název podle toho, že zde pěstován šafrán. Název dnes úplně zaniklý.

53. POLOLÁNÍ - pole. Seydl fol. 14: vedle Šafranky.

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název dnes úplně zaniklý.

54. HVIŽDÁLKA - dvůr. Seydl fol. 14: za roklí v níž vřídlo řivě vody blíže k Jarovu Hviždálce zde stojí o samotě k Berounu patřící dvorec a slove na Hviždálce).

Doklady v Lib. I. a II. nejsou. Název užívá se dosud.

55. NA LUKÁCH - nebo V lukách - louky.

Doklady v Lib. I. O 28 mlýn hořejší v lukách vystavený. Název užívá se dosud. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

56. V BRODCÍCH - louky. Doklady Lib. I R 16, U 9 v Brodci hořejším a Lib. II. K 11 v Briodcích. Název od toho, že se zde brodilo přes řeku Litavku. Název dnes málo užívaný.

57. HOMOLE - kopec.

Doklady: Lib. I. O 16 a Lib. II. K 10 na Homoli. Kopec je podobný homoli. Název dnes málo užívaný. *Název k roku 2002 upadl v zapomnění.*

58. V RAJKÁCH - pole.

Doklady: Lib. I. R 39, T 31, Lib. II. B 10 v Rajkách. Původ názvu není znám. Název dnes zcela zapomenut.

59. NA VINICI - samota pod Dědem. Statek vznikl v 19. stol. původně zde byla vinice. Název užívá se dosud. *Dnes rodinné domky.*

60. NA MORÁKOVĚ - pole. Doklady: Lib. I. M 27 pole Morákovo. Název podle dřívějšího majitele Moráka. Název užívá se dosud.

61. RYMÁNĚ - dříve pole dnes zastavěná. Podél řeky Berounky.

Doklady: Lib. I. S 13, Lib. II. G 12 chmelnice v Rymáních, Lib. I. T 36 a Lib. II. T 9 místo k haldě dříví v Rymáních. Místo používalo se ke skládání plaveného dříví po Berounce. Název zcela zapomenut.

62. MĚSTSKÁ HORA - kopec. Kopec uprostřed města, který v 16. stol. nazýván též Kneží hora - Mons plebanio, proto že zde na svahu pole které patřilo faráři.

Doklady: Lib. II. F 20, J 19 na Městské hoře. Název se užívá dosud.

63. NA PODOLE - pole. Název vznikl z toho, že zde kdysi stávala ves zvaná Podol. Název užívá se dosud.

64. V MOŠNĚ - pole. Seydl fol. 21: Řeka Berounka plynoucí k Berounu tu pod samým městem v Mošně pohltila Litavu atd. Za dob děkana Seydla vlévala se Litava do Berounky až u dnešního železničního mostu kde pole tvořila jakousi kapsu. Později byl tok Litavy přeložen takže tato kapsa zde zmizela. Název zcela zapomenut.

65. KŘÍŽOVÁ CESTA - cesta. Roku 1749 bylo postaveno 12 křížů. První z nich byl postaven mezi dvěma kaštanými proti pop. č. Beroun II. 14 a poslední u kapličky U Studánky. Později byla tato cesta zkrácena a první kříž byl postaven u vily zv. Rabochovna nebo Šulcovna. Název pro tuto zkrácenou cestu se užívá dosud.

3. Jan König (František Rozkot, synovec Jana Königa, mírně zkráceno)

Narozen 4.6. 1901 v Berouně, zemřel 30.1. 1972 v Berouně. Syn meziválečného starosty Berouna Adolfa Königa. Začal studovat na gymnáziu v Berouně, značné názorové neshody s katechetou (vyučujícím v Berouně náboženství dle jeho slov "silně konzervativním způsobem") ho však nakonec dovedly až k dokončení studia a maturitě na gymnáziu v Praze. Od r. 1921 do r. 1938 byl knihovníkem na Ministerstvu pro sjednocení zákonů. V letech 1951-1958 pracoval jako archivář v zemědělsko-lesnickém archivu na Křivokláte. V roce 1958 byl dán (částečně jako politicky nepohodlný) do invalidního důchodu, ve kterém však nepřestal pracovat jako historik a archivář, zejména v letech 1961-1962 v OA Beroun a 1963-1971 pro Okresní muzeum v Berouně.

Ve své odborné práci se zabýval v meziválečném a válečném období studiem pragensií (mj. pomáhal se sběrem podkladů historiku A. Novotnému zejména pro jeho sérii pojednání o barokní Praze). V padesátých a šedesátých letech se pak zaměřil zejména na regionální témata Berounska a zejména

Berouna, jehož byl nadšeným lokálním patriotem. Pracoval rovněž na pořádání a inventarizaci kmenových fondů a archivů měst a na soupisu a dokumentaci památek regionu. Publikoval zejména regionálně historické práce v časopisech a sbornících.

Literatura:

- Jan König: Soupis pomístních jmen pro město Beroun, nedatováno. Strojopis s mapou uložen v archivu MČK v Berouně pod č. Arch H 13.
- Seydl Josef Antonín: Kronika aneb úplné a obšírné popsání všech památek královského krajského města Berouna, manuscript 1828. Originál je uložen v Národním muzeu v Praze. Přepis-strojopis uložen v archivu MČK v Berouně pod č. Arch H 53. Státní okresní archiv Beroun připravuje na rok 2003 její 1. tištěné vydání.
- Svátek: Obrazy z kulturních dějin českých díl I.
- Vávra Josef.: Paměti královského města Berouna, Beroun 1899
- Sedláček August: Hrad, zámek tvrze království českého, díl šestý - Podbrdsko, nakl. Fr. Šimáček, Praha 1889.
- Ivan Dejmal: Co s evropskou kulturní krajinou na konci dvacátého století? in: I. Dejmal a kol.: Kulturní krajina aneb proč ji chránit? MŽP, Praha 2000.

Použité mapové podklady:

- ZM 1:10 000, výřez z listů 12-41-06, 07, 11, 12

Příloha:

- Mapa Soupis pomístních jmen pro město Beroun v měřítku 1:20 000. Mapový podklad © Český úřad zeměměřický a katastrální, 1975.

Zprávy z akcí

Nová naučná stezka v Českém krasu

A new instruction path in the Czech Karst

Emil Šnidauf

Abstract

In March, 2002 a new instructional path in the Czech Karst was opened with a ceremony in the presence of the Minister of the Environmental Protection. The instruction path (Koukolova hora to Kotýž) is 4 km long, and there are 10 notice-boards with interesting geological, zoological, botanical and archaeological information along the path.

V březnu 2002 byla slavnostně otevřena za přítomnosti ministra životního prostředí nová naučná stezka v Českém krasu: Koukolova hora - Kotýž. Naučná stezka je dlouhá 4 km a je zde instalováno 10 panelů informujících návštěvníky o geologických, zoologických, botanických a archeologických zajímavostech.

Velké přírodní bohatství a množství historických a kulturních zajímavostí v okolí Berouna, jsou důvodem výskytu řady naučných stezek.

V březnu 2002 byla za přítomnosti tehdejšího ministra životního prostředí RNDr. Miloše Kužvarta otevřena poslední z nich. Naučnou stezku Koukolova hora - Kotýž vybudovalo za pomoci nadací Občanské sdružení Slavíky ve spolupráci s organizací Děti Země, základní organizací Českého svazu ochránců přírody Beroun, Muzeem Českého krasu v Berouně a podnikateli z blízkého okolí. Velký podíl na zřízení naučné stezky měli významní geologové prof. RNDr. Ivo Chlupáč, DrSc. a doc. RNDr. Jiří Kovanda, CSc.

Naučná stezka (dále jen NS) je situována do z. cípu Českého krasu, vápencového území unikátního z hlediska světové stratigrafie a paleontologie starších prvohor. Dochovala se zde také vzácná společenstva teplomilných organismů. Celá stezka je dlouhá asi 4 km. Začíná v osadě Slavíky u Tmaně a vede po zeleně značené turistické cestě na Koukolovu horu (471 m), odtud pokračuje po žluté značce do údolí Suchomastského potoka k Havlíčkovu mlýnu a na návrší Kotýžu. Na trase je instalováno 10 informačních panelů, které návštěvníky seznamují s přírodními zajímavostmi, historií a působením člověka na okolní krajinu.

Stezka je pozoruhodná zvláště z geologického hlediska. Hned na první zastávce v obci Slavíky si můžeme prohlédnout dovezený blok silurského vápence kopaninského souvrství se zkamenělými schránkami ložkovitých hlavonožců. Ve vrcholové části Koukolovy hory jsou staré lomy odkrývající vrstevní sled nejnižšího devonského stupně lochkovu, který zde má specifický vývoj. Jedná se o facií kotýžských vápenců s vlivy sedimentace vápenců radotínských, takže je tu výjimečná směs nálezů zkamenělin obou facií. Nachází se zde převážně lilijice a trilobiti (např. *Warburgella rugulosa rugosa*). Lom sloužil jako pomocná referenční lokalita při mezinárodním vymezení hranice mezi silurem a devonem. Ve starých stěnách lomu jsou odkryty krasové jevy (malé jeskyně, rozšířené krasové pukliny a dutiny).

Koukolova hora je pozoruhodná i z biologického hlediska, zvláště botanického. Na jejích stránkách roste řada chráněných rostlin, např. koníček luční český, lilie zlatohlávek, sasankovka lesní, okrotice bílá nebo běložárka liliovitá. Z vrcholu Koukolovy hory od zříceniny kapličky je pěkný výhled do okolí. Na další cestě u Havlíčkovy mlýna se nachází krasový pramen s kaskádou sladkovodních vápenců - pěnovec.

Zde pokračuje NS na skalní návrší Kotýžu, které je národní přírodní památkou. Skalní výchozy Kotýžu, vymodelované vodami Suchomastského potoka jsou budovány kotýžskými vápenci (devon, stupeň lochkov). V nich jsou vyvinuty četné povrchové krasové jevy. Nachází se zde dvě přírodní skalní brány. Axamitova brána vede do malé propasti vzniklé prolomením jeskynního stropu. Jižnější Jelínkův most je vytvořen na rozšířené krasové puklině. Je zde i několik jeskyní. V Děravé jeskyni byly nalezeny břidlicové destičky s rytinami

Za Vodou 443, 266 01 Beroun

Čes. kras (Beroun), 28 (2002), 45-46, 1 tab., 1 obr.

ISSN 1211-1643

ISBN 80-902098-6-6

Mapový podklad © Český úřad zeměměřický a katastrální, 1975.

Seznam pomístních jmen pro město Beroun.
Jan König, archivář

Legenda:

- 12. VE CHVOJINÁCH** ...název dosud užíván
41. NA HOSTINICTVU ...název již zcela zapomenut
35. ŠOLŠOVIC LES ...název zapomenut v posledních 30 letech

